

Nr 524

Av herr **Håstad m. fl.**, *angående utökning av lärarkursorganisationen, m. m.*

Skolöverstyrelsen erinrar i sin petitaskrivelse till ecklesiastikdepartementet om att prop. 1954: 209 beräknat, att kön av dem, som ännu icke genomgått praktisk lärarutbildning, den s. k. provårskön, år 1959 skulle ha ökat till 874. Denna beräkning har dock icke visat sig vara hållfast. Överstyrelsen har genom en i följetagen utredning fastställt, att »provårskön» den 1 mars 1955 räknade 1 363 individer. Kön var störst i modersmålet tillsammans med ett andra ämne, närmast i moderna språk. Särskilt anmärkningsvärd fann överstyrelsen kön i de naturvetenskapliga ämnena vara. Överstyrelsens förslag till Kungl. Maj:t utmynnar dels i en utökning utöver den redan vidtagna av antalet utbildningsplatser för lärarkandidater vid redan befintliga lärarkurser, dels i inrättandet av egentliga lärarkurser vid ytterligare fem allmänna läroverk och ett folkskoleseminarium. Överstyrelsen ansåg, att behovet av utbildningsplatser var 485. Förslaget innebar, att en utökning av antalet lärarkandidater per termin skulle ske från 135 till 237. Detta skulle innebära en utbildningskapacitet av 460 lärarkandidater per år, varav 340 vid nuvarande lärarkurser och 120 vid de föreslagna nya lärarkurserna vid, enligt överstyrelsens förslag, läroverket i Östersund, läroverket å Östermalm i Stockholm, läroverket för gossar i Hälsingborg och läroverket för flickor i samma stad, läroverket i Linköping samt folkskoleseminariet i samma stad. Skolöverstyrelsen förklarade sig anse, att man med de föreslagna åtgärderna kunde få provårskön att successivt minska, även om det komme att dröja, innan den finge normal omfattning.

Överstyrelsen framhöll, att den beräknade ökningen av antalet provårskandidater måste temporärt påverka och skärpa lärarbristen. Det kan emellertid, underströk överstyrelsen, icke råda någon tvekan om att de olägenheter, som ledigheterna tillfälligt föranleder, icke får utgöra hinder för åtgärder som på lång sikt medför stora fördelar med avseende på lärarekryteringen.

Skolöverstyrelsen föreslog vidare dels att föreståndare för egentlig lärarkurs skulle helt befrias från undervisningsskyldighet, att ett extra bidrag till biträdes hjälp på rektorexpeditionen skulle utgå med 350 kr., dels att samtliga ordinarie adjunktstjänster vid läroverk med egentlig lärarkurs

borde hänföras till lönegraden Ca 29 samt att fem nya lektorat vid de av överstyrelsen föreslagna fem nya provårsläroverken borde inrättas. Den av överstyrelsen föreslagna utvidgningen beräknades kosta $647\,700 + 39\,900 = 687\,600$ kr. Härtill komma relativt små merkostnader för de förberedande lärarkurserna samt de betydande kostnaderna för löner samt reseersättning och traktamenten åt deltagarna i lärarkurserna. Överstyrelsen begärde vidare 230 000 kr. till anskaffande av tekniska hjälpmedel vid läroverk och seminarier med egentlig lärarkurs samt ansåg dessutom, att det vore ofrånkomligt att anordna en konferens mellan lärarhögskolans rektor och samtliga lärarkursföreståndare till en beräknad kostnad för två dagar av 3 500 kr.

Departementschefen har ansett att »en utökning av antalet utbildningsplatser för lärarkandidater är ofrånkomlig». Departementschefen vill dock icke gå längre än nedsätta rektors undervisningsskyldighet vid allmänt läroverk med egentlig lärarkurs till tre veckotimmar. Däremot höjer departementschefen de särskilda belopp, som nu utgå åt biträdeshjälp vid lärarutbildningsanstalterna med 700 kr. för varje läroanstalt, samt avvisar överstyrelsens förslag att nu säkerställa, att lärarkursläroverken erhålla adjunktstjänster för ordinarie befattningshavare i Ca 29. Vid bifall säger sig departementschefen anse, att det skall bli möjligt att uppnå den utbildningskapacitet vid de *nuvarande* egentliga lärarkurserna som överstyrelsen avsett. Beträffande organisationens utökning finner departementschefen den nödvändig men anser sig icke kunna gå längre än till att föreslå, att egentlig lärarkurs från och med nästa budgetår anordnas vid ytterligare två läroanstalter i stället för av överstyrelsen föreslagna sex utan att tills vidare ta ställning till vilka läroanstalter som böra komma i fråga. Medel för biträdeshjälp liksom för inrättande av två nya lektorstjänster tillstyrkes. Departementschefens förslag innebär, att antalet utbildningsplatser vid egentlig lärarkurs kan beräknas öka från 135 per termin under förra läsåret till omkring 190 (skolöverstyrelsens förslag 237), vilket motsvarar en årlig utbildningskapacitet av omkring 380 (skolöverstyrelsens förslag 460). Departementschefen skär vidare ned det av överstyrelsen begärda anslaget för anskaffande av teknisk utrustning vid provårsanstalterna från 230 000 till 50 000 kr. samt säger sig icke ifrågasätta någon medelsanvisning till anordnande av en konferens mellan lärarhögskolans rektor och samtliga lärarkursföreståndare.

Vi anse, att skolöverstyrelsen, efter noggrann utredning, kommit till resultat, som på ett särskilt sätt påkalla uppmärksamhet. Det förefaller oss med hänsyn till det allmänna läget på den högre skolans område ofrånkomligt att så snabbt som möjligt vidta de av skolöverstyrelsen föreslagna åtgärderna, vilka dock, även de, endast ha möjlighet att på lång sikt åstadkomma bättre förhållanden med *nuvarande* utgångsläge. Vi vilja fästa uppmärksamheten på att de närmaste åren komma att medföra en ökad

utexaminering av fil. magistrar vid våra universitet och högskolor, vilken även kommer att innebära ökade krav på provårsinstitutionen. Det förefaller oss som om klokheten bjöde att man rustade sig för denna situation, om vilken de nuvarande och för varje år som går alltmera stegrade studentsiffrorna vid universitet och högskolor ge fullgott besked. Vi anse alltså, att skolöverstyrelsens förslag om sex nya provårsanstalter bör godtagas. Det av överstyrelsen begärda anslaget av 230 000 kr. för upprustning av den tekniska undervisningsmaterielen vid provårsanstalterna synes oss om ock med någon reduktion behövt liksom även medel till den föreslagna konferensen mellan de parter, som ha hand om eller avses ha hand om utbildningen. Departementschefen har i dessa två avseenden ej angivit någon närmare motivering för sitt avslag härå, och det förefaller också oss svårt att ge en sådan. Med hänsyn till den stora bristen på lektorer just nu torde det icke vara nödvändigt att i år besluta att öka antalet lektorer med mer än vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Med anledning av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, bil. 10, p. 205, måtte besluta en utökning av lärarkursorganisationen i enlighet med skolöverstyrelsens förslag,

att anslaget till biträdes hjälp vid lärarutbildningsanstalterna måtte utgå enligt Kungl. Maj:ts förslag,

att anslaget för anskaffande av teknisk utrustning vid provårsanstalterna måtte utgå med 150 000 kr.,

att 3 500 kr. måtte anvisas för en konferens mellan lärarhögskolans rektor och samtliga lärarkursföreståndare, samt

att rektors undervisningsskyldighet vid allmänt läroverk med egentlig lärarkurs i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag måtte fastställas till tre timmar per vecka.

Stockholm den 26 januari 1956

Elis Håstad

Gust. Nilsson
i Göingegården

Eva Karlsson